

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1911.

VSEBINA.

1. <i>Fr. Višnikar</i> : Pridobitne in gospodarske zadruge. Likvidacija in konkurz. (Dalje prih.)	65
2. <i>Dr. Metod Dolenc</i> : Zagovorništvo. (II. del pride)	74
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo. Ali dogovor zastran provizije, ki ne pride do veljave, izključuje, da posredovalec iz poklica vendar-le upravičeno zahteva primerno nagrado za prizadevanje pri dotičnem poslu in povračilo zadevnih izdatkov (§§ 1152, 1163 o. d. z.)?	83
Kazensko pravo. Izpoved stranke v nespornem postopanju je po §-u 199 a) k. z. kaznjiva le tedaj, kadar je podana pod prisego	86
4. XXIV. redna glavna skupščina društva »Pravnika« (Konec)	87
5. Književna poročila	92
6. Razne vesti	94

Pridobitne in gospodarske zadruge. Likvidacija in konkurz.

Spisal Fr. Višnikar, c. kr. viš. sod. svetnik v p.

I. Splošno. „Glavna posojilnica“, r. z. z n. z. v Ljubljani.

Zadruge so asocijacije ali združenja, ki se opirajo na načelo samopomočja ter imajo namen, izboljševati pridobitne in gospodarske razmere svojih članov. Na Angleškem se je pričelo zadružništvo razvijati že v 18. stoletju, na Nemškem je prvi pričel pospeševati Schulze-Delitzsch (roj. 1808), potem Raiffeisen. Ustanavljale so se razne obrtne in produktivne zadruge, konsumna društva in posojilnice po sistemu Schulze-Delitzsch ali Raiffeissen. Pri prvih sodelujejo vsi ljudski sloji, poslednje so namenjene za kmete ter omejujejo svoj delokrog na manjši okraj. Zboljšanje gospodarskih razmer članov se hoče doseči s skupnim opravičnim obratom ali s tem, da se pod ugodnimi pogoji dovoljuje kredit in dajejo posojila.

Naš zadružni zakon z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70 našteva sledeče zadruge:

a) Kreditna in posojilna društva (posojilnice), katera imajo namen izpodbujati varčnost svojih članov ter jim s svojim kreditom preskrbovati za zboljšanje gospodarstva potrebna sredstva.

b) Sirovinska in hraniška (skladiška) društva, ki nakupujejo na debelo za kak obrt potrebne sirovine ter jih potem nadrobno prodajajo svojim članom.

c) Produktivne zadruge, katere združujejo delo in denarna sredstva zadružnikov za pospeševanje raznih obrtov n. pr. mizarske, zidarske, čevljarske zadruge itd. Tudi mlekarske in sirarske zadruge spadajo semkaj.

d) Konsumna društva, katera naj preskrbujejo svojim članom dobro in ceneno blago.

e) Stavbenske zadruge i. t. d.

* Zadruge se lahko ustanove z neomejeno ali omejeno zavezo. V prvem slučaju (z. z n. z.) jamči vsak zadružnik za vse obveznosti zadruge solidarno z vsem svojim premoženjem, v drugem slučaju do gotovega naprej določenega zneska in, ako ni v pravilih določen višji znesek odgovornosti, z dvojnimi zneskom vplačanih deležev (§-i 2, 6 in 76 zadr. zak.). Ta zaveza velja za slučaj likvidacije ali konkurza.

Na podstavi zadr. zakona ustanovljene zadruge z o. z. je pa ločiti od družeb (Gesellschaften) z o. z., za katere velja drž. zakon z dne 6. marca 1906, drž. zak. št. 58. Pri teh družbah mora osnovna glavnica znašati najmanj 20.000 K, delež ali osnovna vloga vsakega družabnika pa vsaj 500 K. V pogodbi se mora ugotoviti najvišji znesek doplačil, ki se odmeri po razmerju deležev. Družabniki jamčijo drug drugemu za to, da se doplača cela osnovna glavnica. Sicer opozarjamo na obširno razpravo Kavčnika: »Družbe z omejeno zavezo«. (Gl. »Slov. Pravnik« l. 1906 str. 289—305.)

Prememba pravil, s katero bi se hotelo iz zadruge z n. z. napraviti zadrugo z o. z., ni dopustna. Morala bi se obstoječa zadruga razdružiti in ustanoviti čisto nova zadruga. (Razs. vrh. sod. z dne 17. jan. 1900 št. 19.203, Ztlbl. 1900 str. 617.) To velja pač tudi za slučaj, ako bi se hotelo zadrugo z o. z. izpremeniti v zadrugo z n. z.

Na Slovenskem se je na podstavi zadr. zakona ustanovilo posebno veliko posojilnic, v mnogih krajih preveč, brez prave gospodarske potrebe, iz političnih in egoističnih namenov. Slabe posledice niso izostale, zadružništvo se je diskreditiralo. Pričel se je gospodarski boj. Pozabil se je glavni ramen zadrug, zboljšati gospodarske razmere članov; zadruge se večkrat zlorablajo za strankarske boje, za špekulacije posameznih vplivnih mož, kateri hočejo obogateti na nevarnost in odgovornost sočlanov. V krajih, ki štejejo komaj tisoč prebivalcev ali še ne, imamo večkrat po dve in tudi tri posojilnice in hranilnice. V takih krajih se mora pričeti nezdrava konkurenca, lov na vloge in na člane. Vsaka posojilnica si prizadeva izkazati večji »promet«, ki se lahko napravi tudi umetno, in večji dobiček. Že ime »posojilnica« ali »hranilnica in posojilnica« navadno kaže, katera stranka ima

glavno besedo pri zavodu. Posojuje se na osebni in realni kredit, večkrat brez potrebne varnosti. Večje posojilnice le prerade prekoračajo svoj naravni in statutarni delokrog, se pečajo z bančnimi posli, pri katerih se da več zaslužiti, a tudi izgubiti.

Registriranje zadruge je odkloniti, ako je iz pravil razvidno, da predmet ali poslovno področje podjetja presega meje §-a 1. zadr. zak., ako naj bode bančno poslovanje z nečlani bistveni predmet podjetja ter se kredit daje tudi nečlanom. Pač pa je po razsodbah vrh. sodišča in razglasu minist. za notranje stvari z dne 7. nov. 1893 št. 36.062 sprejemati posojila in branilne vloge od nečlanov.

Na občnem zboru odločuje vkupnost zadrušnikov. Vsak zadrušnik mora imeti vsaj en glas (§ 27). Zaradi tega je nedopustna določba pravil, da pristojna samo imetnikom glavnih deležev in ne tudi onim opravičnih deležev aktivna in pasivna volilna pravica glede načelstva in nadzorstva. Vsakemu zadrušniku je pridržana pravica vplivati pri gospodarstvu podjetja, nihče se ne sme izključiti. To načelo je utemeljeno zlasti pri zadrugah z n. z., kjer jamčijo vsi člani neomejeno in s celim premoženjem, ako pride do konkurza ali likvidacije.

V zmislu zadr. zakona in na podstavi pravil z dne 20. julija 1899 ustanovljena »Glavna posojilnica«, reg. zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani, je na občnem zboru dne 8. jan. 1911 sklenila razdružbo in likvidacijo ter v to svrho izvolila likvidacijski odbor, obstoječ iz 6 članov. Odbor je reševal tekoče posle ter takoj pričel sestavljati bilanco. Ko je bilanco izgotovil in se prepričal, da je med aktivni mnogo neizterljivih terjatev, ki znašajo nad 1 milijon kron, je v zmislu §-a 49 zadr. zak. napovedal konkurz, kateri se je razglasil vsled sklepa z dne 13. februarja 1911.

Ker je ta konkurz prvi te vrste v naši deželi, ker so zadrušniki, ki jamčijo neomejeno in solidarno za vse izgube, občutno prizadeti in je tudi med pravniki nastalo več spornih vprašanj, katera po zakonu niso dovolj jasna in tudi v praksi nedvomno dognana, mislimo, da je umestno, ako se natančneje bavimo s konkurzi zadrug, zlasti onih z neomejeno zavezo. Da uživajo zadruge z n. z. vobče večji kredit, kakor z omejeno zavezo, je naravno. Postanejo pa lahko za zadrušnike nevarne in pogubne, ako se načelstvo in nadzorstvo izročita nesposobnim, nezanesljivim ali

nepoštenim osebam in drznim špekulantom. Strogo nadzorovanje in stroge strokovne revizije so največjega pomena in neobhodno potrebne.

Kakor »Glavno posojilnico« je podobna usoda zadela zadrugo »Nussdorfer Vorschusskasse« na Dunaju, katera je prišla l. 1902 v konkurz. Konkurz je sicer že končan, a s kakim uspehom? Konkurni upniki so dobili iz konkurzne mase 1 % reci: en odstotek svojih terjatev in še danes čez devet let tečejo še tri pravde zaradi spornega članstva! Tako neugodnega uspeha pač ni pričakovati pri »Glavni«, a da bi se mogel konkurz končati v nekoliko mesecih, na to ni misliti. Ako se hipoteke realizirajo prenatlo in prisilno ter oddajo za slepe cene, trpita upnik in dolžnik. Tudi polom »Vaclavske posojilnice« v Pragi se sanira že sedem let.

Pri »Glavni posojilnici« znašajo pasiva okroglo 4 milijone kron in sicer hranilne vloge 3,700.000 K, druge terjatve pa 300.000 K; primanjkljaj se računa zaradi dubioznih terjatev, ki znašajo nad 1,700.000 K, okroglo na 1,200.000 K. Pri tem računu se pa še ni upoštevala terjatev 1 mil. kron, katere delna izterljivost je dvomljiva, tako da končni primanjkljaj s konkurznimi stroški vred lahko narase do 2 mil. kron. V tem slučaju bi upniki dobili približno polovico iz konkurzne mase, drugo polovico t. j. 2 milijona bi pa morali pokriti zadružniki. Deležni kapital znaša 16.430 K, kateri reprezentuje 3286 deležev po 5 K, tako da bi znašal prispevek na en delež do 600 K, ako bi bili vsi zadružniki solventni in prispevki izterljivi. Ker bode pa velik del prispevkov neizterljiv, bodo morali pokriti nedostatke ostali solidarno vezani člani.

Glavni vzroki propada »Gl. pos.« so drzne in ponesrečene špekulacije načelnika z graščinami in s hišami na Dunaju, skrajno lahkomišljeno dajanje kredita na tekoči račun in dovoljevanje in izplačevanje posojil brez potrebnih sklepov upravnega sveta in brez prave kontrole. Načelnik je sam sebi in drugim dovoljeval in izplačeval visoka posojila, katera je upravni svet naknadno odobral, večkrat se pa tudi ni vprašal o tem. V letnih bilancah se je prikrivalo pravo stanje zadruge ter izkazovalo fingirane dobičke.

Glavni delež znaša 200 K, opravični delež pa 5 K. V pravilih (§ 28) je določeno, da ima član z deležem 5 K en glas, član z deležem

200 K pa 40 glasov in da sme en član imeti do 400 glasov (za 200 K deležev). Upravnim svetnikom more biti izvoljen le tisti član, ki je vplačal vsaj en glavni delež po 200 K. Na ta način so se mali deležniki izključili od vodstva. Od deležnega kapitala 16.430 K je imel načelnik sam deležev za 3680 K, drugi član 2200 K, tretji 2000 K, četrti 400 K, štirji skupaj 8280 K t. j. nad polovico vseh deležev. Od blizu 600 članov so imeli tedaj štirje vso moč v rokah. Člani s poslovnimi deleži niso mogli priti do vpliva in tudi na občnih zborih niso mogli odločevati. Od tod tudi izvira, da so od ustanovitve zadruge do konkurza skoro vse iste osebe ostale v načelstvu in nadzorstvu. Ker je bilo načelstvo v vedno večjih denarnih stiskah, je ponujalo za večje vloge visoke obresti in tudi revizorju za ugodna poročila in naklonitev hranilnih vlog izplačevalo provizije!

II. Članstvo. Kdaj postane kdo član zadruge?

Po §-u 4. pravil (Glavne posojilnice) se sprejemajo v društvo fizične in juridične osebe, ki se morejo vezati s pogodbami. Ne-doletnike in druge osebe, katere so pod varstvom ali skrbstvom ter niso samosvoje, morajo zastopati zakoniti zastopniki.

»Kdor želi pristopiti, se mora oglasiti pri upravnem svetu, kateri dovoljuje ali pa odreka pristop. A sprejem zadobi šele tedaj pravno moč, kadar je podpisal pismo izjavo, da vstopi v društvo, je vplačal vsaj eden delež ter se vpisal v imenik društvenikov« (zadružni register). Ta določba pravil se opira na § 3 zadr. zak., po katerem se mora tist, ki hoče postati zadružnik, pismo prijaviti pri društvu. Ta pogoj se v zmislu § 11. zadr. zak. tudi v zadružni pogodbi, oziroma v pravilih ne sme spremeniti, pač pa se lahko stavijo še daljni pogoji za sprejem v zadrugo.

Po jasnem določilu zadr. zakona in po mnogih razsodbah vrhovnega sodišča je pismena pristopna izjava neizogiben pogoj članstva ter se ne more nadomestiti s konkludentnimi dejanji, kakor so n. pr.: vplačilo opravičnega deleža, podpis zadolžnice ali menice, imenik navzočih članov (Präsenzliste), udeležitev pri občnih zborih in glasovanjih, prejemanje dividende in posojil, kupovanje blaga v zadrugi, katera sme prodajati blago in dajati kredit samo članom itd.

Odbor sprejme člane, ki so se pismeno prijavili, s tem, da jih vpiše v združni register. V register je vpisati ime in stan vsakega združnika, dan, kdaj je pristopil in izstopil, število in odpoved deležev. Vpogled v zadr. register je dovoljen vsakomur (§ 14 zadr. zak.) ter se mu mora na zahtevo dovoliti prepis. (Razs. 6. okt. 1900 št. 13.478 itd.)

Združni register je za kredit društva velike važnosti ter je upnikom podlaga, po kateri morejo presoditi, koliko se lahko upa društvu. Ako je kdo vpisan v register, je to dokaz, da je sprejet za združnika, akoravno še ni vplačal predpisanega deleža. Plačilo deleža se lahko vsak čas zahteva. Kdor hoče za drugega podpisati pristopnico, mora imeti od njega posebno, za to opravilo se glaseče pooblastilo (§ 1008 o. d. z.). Kdor ne zna pisati ter se samo podkriža, mora v zmyslu § 886 o. d. z. to storiti v navzočnosti dveh prič, katerih ena podpiše dotičnikovo ime. (Razs. vrh. sod. z dne 12. okt. 1905, Slovenski Pravnik 1905 str. 296—313.)

Kako strogo interpretuje vrhovno sodišče zakoniti pogoj pismene izjave pristopa, dokazuje zlasti naslednji slučaj:

Neka posojilnica, r. z. z n. z., je zahtevala od svojih članov doplačila za pokritje primanjkljaja, da se izogne konkurzu. Dovedni član Jožef B. se je zavezal plačati 800 K, in ta znesek se je na podlagi dolžnega pisma vknjižil na njegovo posestvo. Udeleževal se je tudi občnih zborov, podpisoval imenik navzočih članov ter podpisal tudi izjavo, v kateri se je »kot član« zavezal pod gotovimi pogoji prispevati za pokritje primanjkljaja. Ko je pa načelstvo zahtevalo od njega plačilo že vknjiženih 800 K, je ugovarjal, da on ni član, ampak da je to bil njegov pokojni oče Janez B., kateri je bil prvotno vpisan v zadr. register in v vložni knjižici. Zadr. uradnik je prečrtal ime »Janez« ter pripisal ime »Jožef«. Tožbo za plačilo prispevka 800 K pa je druga in tretja instanca zavrnila, ker toženec ni nikdar postal član zadruga, ker ni svojega pristopa po pravilih bil prijavil pismeno. Obljuba prispevka bi bila daritev brez izročitve, katere veljavnost bi bila zavisna od naprave not. akta. Prenos deleža od očeta na sina je proti pravilom. Tožiteljica in toženec sta bila glede članstva v zmoti. S konkludentnimi dejanji se ne more pridobiti članstva. (Razs. 22. maja 1901 št. 6239, Ztlbl. 1902, str. 643.)

Žena ne more podpisati brez posebnega pooblastila svojega moža pristopne izjave. Le-ta ni postal član, akoravno je užival pravice zadružnika ter je sam mislil, da je zadružnik. (Razsodba 10. aprila 1907 št. 3697, Ztlbl. 1907 str. 682.)

Pri neki zadruzi z o. z. v konkurzu je član P. izpodbijal preračun prispevkov (§ 86 zadr. zak.), ker je bil ob času pristopa (20. XI. 1900) še nedoleten ter je šele dne 23. julija 1901 postal polnoleten in samostojen. Akoravno je P. tudi po zadobljeni polnoletnosti prihajal v zadružno prodajalno, se posluževal pravic zadružnika ter je v svoji lastnoročni odpovedi z dne 20. maja 1902 sam izjavil, da od tega dne dalje neha biti zadružni član, ter prosil, da se ga izbriše, — akoravno se je sam smatral za člana, je vendar vrhovno sodišče njegovi tožbi ugodilo in spoznalo, da ni bil član, ker je bil še mladoleten, ko je podpisal pristopnico, ker torej njegov podpis ni imel nikake pravne moči. Da se je posluževal pravic v zadruzi, ko je bil že polnoleten in s tem nadaljeval dozdevno članstvo, je zanj brez posledic, ker ni moči odobriti nezakonitega podpisa s konkludentnimi dejanji. (Razs. 12. okt. 1905 v »Sl. Pr.« 1905 str. 296—313.)

III. Kdaj neha članstvo in odgovornost?

Po §-u 5 pravil »Glavne« izgubi pravice zadružnika, kdor ne izpolnjuje v pravih določenih dolžnosti, zlasti ako na škodo zadruge izpodkopava njen kredit in dobro ime na kakeršenkoli način. Upravni svet ima pravico, takega člana izključiti. Razun tega izgubi članstvo vsak član, ako je zaradi hudodelstva ali pregreška izgubil občinsko vol. pravico, potem v slučaju konkurza ali kuratele in v slučaju smrti.

Kdor hoče prostovoljno izstopiti iz društva, mora pismeno naznaniti odpoved do konca novembra in terjati potrdilo odpovedi. Izstop pa velja šele s potekom prihodnjega leta. Ravnotako se postopa, ako zadružnik odpove samo en del vplačanih deležev (§ 77 zadr. zak.). Do rezervnih zakladov in drugega društvenega imetja izključeni ali izstopivši član nima pravice. Odpoved je takoj vpisati v zadružni register (§-a 14 in 77 zadr. zak.).

Tožbe zoper zadružnika iz terjatev zoper zadruzo zastarajo v dveh letih po razdružbi zadruge ali po izstopu iz nje, ako

zastaranje kake terjatve po zakonu ne nastopi preje. Zastaranje se prične z dnem, ko se je združba ali izstop vpisal v zadr. register, oziroma ko je terjatev postala plačljiva (§ 73 zadr. zak.). Pri zadrugah z omejeno z. pa traja odgovornost (vsled izstopa, smrti ali izključitve) izločenega zadružnika ali njegovih dedičev še eno leto po preteku poslovnega leta, ko se je izvršila izločitev, ter obsega vse zaveze zadruge do izločitve dotičnega zadružnika (§ 78). Za obseg odgovornosti je odločilna visokost vpisanega deleža in ne vplačani del. Deleži izločenih članov se smejo izplačati šele potem, ko neha njihova odgovornost.

Vsak zadružnik ima pravico izstopiti iz zadruge, ako bi se tudi ustanovila za določeni čas (§ 54). Ta pravica se zadružnikom ne sme kratiti po zadružnih pravilih. Načelstvo sme posamezne člane iz že navedenih vzrokov izključiti, a odpovedati deležev jim ne more. Število zadružnikov je neomejeno. Visokost deležev mora biti v pravilih določena ter se posameznim vrstam zadružnikov ne sme odrekati pravica glasovanja pri občnih zborih, ako tudi še niso svojih deležev polno vplačali. Tudi določba pravil, da je pravica, biti izvoljen v načelstvo, zavisna od določenega števila opravičnih deležev, ni dopustna. (R. 7. dec. 1909.)

Zadnji odstavek §-a 28. pravil »Glavne pos.«, glaseč se: »Upravnim svetnikom morejo biti izvoljeni le tisti člani, ki so vplačali vsaj en glavni delež po 200 K«, — nasprotuje tedaj določbam in duhu zadr. zakona. S tem se je že naprej odrekla pravica do vodstva tistim članom, ki so sicer plačali samo poslovne deleže po 5 K, a jamčijo danes enako drugim s celim svojim premoženjem.

Po pravilih mora član, ki hoče izstopiti, izstop pismeno napovedati ter zahtevati potrdilo odpovedi, po zadr. zakonu (§-i 14 in 77) pa se mora dan izločitve takoj vpisati v zadružni register. Ako se to ni zgodilo, ne more vplivati na veljavnost pravilno podane odpovedi. Zadružnik, ki je odpovedal članstvo in svoj delež, je upravičen zahtevati od načelstva potrdilo odpovedi in vpis v register, da more dokazati, da je in kdaj je naznanil svoj izstop. Sporno pa utegre biti vprašanje je li veljaven izstop v slučaju, da je zadružnik samo ustno odpovedal, a načelstvo mu je navzlic temu izročilo potrdilo odpovedi in jo vpisalo tudi v zadr. register. Zadr. zakon prepušča pravilom obliko odpovedi.

IV. Podsodnost. Pasivna legitimacija pri sporih zaradi članstva.

Zadruga pripada pod redno podsodnost sodišča, v čigar okraju ima svoj sedež (§ 12 zadr. zak.). Ta podsodnost ostane tudi po razdružbi do končane likvidacije (§ 50). Tožbe na ugotovitev članstva ali nečlanstva je vložiti proti načelstvu, odnosno likvidatorjem, pri zadrugah z n. z. tudi v slučaju konkurza (§-i 60, 61 66 in 71) in sicer pri rednem sodišču. Zakaj, pri zadrugah z n. z. v konkurzu morajo preračun prispevkov sestaviti in predložiti načelstvu ali likvidatorji. Zadr. zakon (§ 66) izrecno določa, da ima vsak zadružnik pravico, preračun prispevkov, kolikor zadeva njega, izpodbijati s tožbo, katero je vložiti pri rednem sodišču zadruga zoper njeno načelstvo, katero zastopa druge udeležene zadružnike. Konkurz torej glede sodne pristojnosti v tem oziru ničesar ne izpreminja. Ako sta načelstvo, oz. likvidator pred konkurzom in tudi v konkurzu po preračunu prispevkov pasivno legitimovana za ugotovitvene tožbe zaradi članstva, morata imeti to pravico tudi takoj po otvoritvi konkurza. Prispevki članov ne spadajo v konkurzno maso, zaradi tega tudi upravnik mase nima z njimi ničesar opraviti ter ne more zastopati zadruga pri ugotovitvenih tožbah. Gotovo ima tist, ki je vpisan za člana zadruga, tudi preden se še kako plačilo zahteva od njega, takoj po otvoritvi konkurza eminenten interes na tem, da se ugotovi nečlanstvo. Tako tožbo je vložiti zoper načelstvo, ozir. likvidatorje.

Drugače je pri konkurzih o zadrugah z o. z. V tem slučaju je po §-u 85 zadr. zak. tožbo zaradi izpodbijanja preračuna prispevkov vložiti zoper konkurzno maso, katero zastopa upravnik.

(Dalje prih.)

Zagovorništvo.

Spisal dr. Metod Dolenc.

I. Slika sedanjosti.

(Dalje.)

4.) Ker je bil že govor o vprašanju glede stroškov, naj se še omeni materialni položaj odvetnikov čisto na kratko, kolikor je to možno. Odvetniški koncipijenti nimajo med sodniškim letom prav nobenega odplačila; šele ko vstopijo v odvetniško pisarno, dobe mesečno plačo. Pač so kandidatje, ki hočejo na vsak način v velikem mestu ostati in se zadovolje z mestom neplačanega volonterja, ko plačane službe ni, samo da časa prakse ne gube. V splošnem dobivajo odvetniški koncipijenti več na deželi, kakor v mestih; zakaj v mesta bolj stremé, izvršitev poslov ob odsotnosti pisarniškega šefa je pa tu lažja, ker prijatelj odvetnik rad stori kaj za odsotnega, kar na deželi ni vedno lahko. Na deželi dosežejo plače koncipijentov že prav kmalu nekako višino uradnikov 9. čin. razreda, torej že ob času, ko morajo njih tovariši, ki so si izbrali sodniški poklic, živeti še dolgo borno ob pičlem adjutu. — Kadar naj pride do otvoritve pisarne, mora začetnik imeti že kak kupček na strani, ali pa si mora s »pametno« ženitvijo sredstev pridobiti, da si pomaga preko prvega časa, da se pisarna razvije.

Redko se pripeti, da otvori na deželi odvetnik tam svojo pisarno, kjer je nazadnje kakor koncipijent deloval; kajti v krajih z malim številom odvetnikov se nerado jemlje starejše koncipijente v že obstoječe pisarne, ako se sluti, da so bodoči tekmeči na istem kraju. Izjeme so seveda iz lahko umljivih razlogov, ko vstopi koncipijent pri svojem očetu v pisarno, kar je brez pridržka dopustno. Ko je sin izpolnil vse pogoje za otvoritev samostojne odvetniške pisarne, postaneta oče in sin druga; sploh je skupni obrat pisarne po dveh odvetnikih sila priljubljen, bodisi da skleneta popolno ali parcialno pridobninsko skupnost, bodisi da imata le skupno režijo.

Dohodki odvetnikov niso le od njegovega znanja in pridnosti odvisni, ampak tudi od njegovega pridobitnega duha;

»business« je pri mnogih glavna stvar, osobito ob začetku. Konkurenca je pač zvečine zelo velika. Le na deželi še pravijo, da odvetnik ne gre nikdar po zlu. V velikih mestih pa se kopičijo odvetniške pisarne tako zelo, da ni posebna redkost, da pride odvetnik s svojo eksistenco na razsulo.

Število odvetnikov — glede zagovornikov kakor takih statistike ni — raste od leta do leta. V celem državnem obsegu je bilo v letih 1904 do 1908 po vrsti 4510, 4572, 4692, 4775 aktivnih odvetnikov. Posebno zanimiva je razdelitev teh vseh odvetnikov. Več kakor četrtina jih je na Dunaju (1904: 1166, 1905: 1197, 1906: 1221, 1907: 1220, 1908: 1223)! Dr. Benedikt pa je nedavno trdil, da bi Dunaj z 250 odvetniki lahko povsem izhajal, in da bi bilo od teh okoli 40 z nekako 20 koncipijenti za vse zagovorniške posle več kakor zadosti.¹⁾ Posebno velik je pritisk na Dunaj — iz Galicije. Na Dunaju imajo štipendije za krščanske odvetnike, da morejo le-ti prvi čas po otvoritvi pisarne izhajati. »Galicijanci« pa drugi priseljenci židovskega rodu navzlic temu prevladujejo.²⁾ Kajpada velja pojav živahnega priseljevanja od drugod, čeprav v manji meri, tudi za druga deželna stolna mesta. V vseh teh krajih razvija se vsled tega tekmovalni boj, v kojem pomeni reklama še najnedolžnejše bojno sredstvo. Na Dunaju postavil je odbor odvetniške zbornice posebnega poročevalca in mu poveril nadzorstvo nad nedostojnimi objavami reklameželjnih odvetnikov, in strokovni časopis »Das Barreau« vodi posebno rubriko o takih pojavih, »Ruhmeshalle« nazvano.³⁾ Ni čuda, da toži dr. Benedikt, češ, urbannost in kolegijalnost med odvetniki — izginjata. Saj se

¹⁾ I. c. str. 86; ti bi pač imeli letnega dohodka povprek 24.000 K brutto ali 14–16.000 K netto. — I. c. str. 88. Na Dunaju je v kazenskih rečeh kvečjemu 10 do 12 odvetnikov znatno zaposlenih. Dr. J. Kann, Neuorganisation oder Reform der Advokatur, str. 18, ceni, da je treba v Avstriji 2800 odvetnikov, in računi, da pride v Avstriji že na 5682 prebivalcev 1 odvetnik, v Nemčiji šele na 7360.

²⁾ »Galizischer Einschlag ist nicht amalgamisierbar«, Jur. Bl. 1903, str. 413. In dr. J. Lehrfreud (Mitt. III., 3) poroča, da advokatura v Galiciji na deželi gmotno mnogo bolje prospeva, kakor v zapadnih delih države; baš odkar se je uvedlo nov civilni pr. red, se je rentabiliteta za mnogo povišala.

³⁾ Glej: Dr. Krasa, Altes und Neues über die Advokaten, str. 16, 17.

vedno češče dogajajo reči, ki ne pridejo pred stanovskim sodom disciplinarnega sveta odvetniške zbornice do zaključka, marveč — pred kazenskim sodiščem. Že dolgo velja odvetniški stan za oni stan, ki med vsemi liberalnimi poklici najlažje doseže krasno pozicijo. Vidi li začetnik, da ga je upanje varalo, onda je pač njegovo stremljenje razumljivo, da hoče doseči srečo, makari za vsako ceno! —

Uradnik si prihranja rento, odvetnik — glavnico. Sicer nastopi gospodarska samostojnost pri odvetniku nekoliko pozneje, kakor pri uradniku iste predobrazbe¹⁾, toda poznejšnja leta stopnujejo dohodki odvetnikov v primeri z uradniki dostikrat na docela nerazmeren način. Dočim je bilo nedavno društvo dunajskih odvetniških koncipijentov za to, da se fiksira najspodnejša stanu dostojna meja odplačila s 100 K,²⁾ kaže statistika osebne dohodnine, kako zelo so odvetniki na boljšem od sodnikov. Sicer je res, da se je odvetnikom pred letom 1898 godilo še dosti bolje, kajti vsled uvedbe novih zakonov glede civilnopravnega postopanja postalo je okoli 600 odvetniških uradnikov odveč.³⁾ In vendar je bilo maksimalno število ceniztov tudi po letu 1898 med 4190 odvetniki in notarji — druge statistike ni na razpolago — všteti v dohodninsko stopinjo 3600—7200 kron, namreč 1932; med 7200 K in 12.000 K menjavalo jih je 791, čez 12.000 K dohodkov imelo je 646 odvetnikov in notarjev. Pod 7200 K dohodkov je fatiralo 1357, torej nekako četrtna advokatov in notarjev; 170 jih ni doseglo najnižje ceniztne stopnje.⁴⁾ Od vseh odvetniških dohodkov spada po mnenju dra. Benedikta le $\frac{1}{8}$ do $\frac{1}{6}$ na pridobljene honorarje v kazen-

1) Primerjaj Jur. Bl. 1907, str. 111.

2) Glede plač koncipijentov glej poročilo v Ger. Halle 1900, str. 205.

3) »Upalo se je, da bodo vsled novega civilnopravnega reda in njegove hitrosti v postopanju tudi take pravde odvetnikom pripale, ki se preje radi dolgotrajnosti ne bi sprejele, toda te nade se niso obistinile; več kakor 600 pisarniških uradnikov se je moralo odpustiti.« Jur. Bl. 1909, str. 223.

4) Prim. dr. Leiter: Die Verteilung des Einkommens in Oesterreich. Glej nadalje članek dra. E. Lohsinga, Das Einkommenverhältnis bei der Advokatur und dem Notariate im J. 1903 (Jur. Bl. 1909, šte. 46), kjer stoji: Najvišja stopnja davku podvrženih dohodkov je bila pri odvetnikih 200.000 K, pri notarjih 40.000 do 60.000 K, pri odvetnikih se smatra za povprečno dohodninsko stopnjo 8400 do 9200 K, pri notarjih 7200—7800 K.

skih stvarih. Pripomniti je, da se stavijo odvetniki in notarji na enako stopnjo; to se sklada tudi z gotovimi dejstvi; še prej je smatrati odvetnike za boljše situirane kakor notarje, kajti od le-teh jih je mnogo nastanjenih na zelo oddaljenih, malo obljudenih okrajnih sodiščih, vsled česar imajo razmeroma le majhne dohodke. Ako se hoče primerjati dohodke odvetnikov in notarjev na eni, sodnikov na drugi strani, je najprej vpoštevati, da se zve dohodke sodnikov do krone in vinarja pri davčnem uradu, dočim se dohodkov odvetnikov in notarjev skoro ne da v polni višini izslediti. Ako se to vpoštevata, onda daje statistika gotovejšo sodbo, da so sodniki mnogo na slabšem.¹⁾

Bilo je že omenjeno, da ima avstrijski sodnik med vsemi državnimi uradniki razmeroma najmanjše dohodke. Torej velja vse, kar velja za celokupnost avstrijskega uradništva, v večji meri i za sodnike. In tu se pokaže, da ima med 48.025 uradnikov višje vrste le 1036 dohodke nad 12.000 K, pri tem pa so vračunjeni tudi dohodki iz privatnega premoženja ali iz drugih pridobitnih panog. Odstotek te kategorije obdačencev znaša pri uradnikih 2.07%, pri odvetnikih in notarjih 12.5%. Največ uradnikov fatira dohodke med 2000—2400 K (6597) in med 2400—2800 K (6843). Na višjih stopnjah padajo številke rapidno. Skoraj polovica vseh ceniztov ima dohodke med 2000 K in 3600 K, torej toliko, da se ravno še doseže eksistenčni minimum, v mestih še ta ne. Odtod velikansko zadolženje uradništva. Dolgovi državnih uradnikov baje že daleko presegajo 20 milijonov kron.

6.) Uradnik prihranja rento, odvetnik glavnico. Da se razmerje med sodnikom in odvetnikom pojasni, ni te temeljne misli

Od 1000 odvetniških ceniztov jih je 39 po povprečni stopinji, 248 višje, 713 nižje oddačenih. — Benedikt, l. c., str. 90, sodi, da je višina povprečnih dohodkov celega stanu bila v celi Avstriji povprek kakor plača sodnega sekretarja, ki ima že višje doklade, namreč 5000 K; na Dunaju kakor plača višjega deželnega sodnega svetnika, ki je še na prvi stopnji plače, v resnici pa da so dohodki še nekaj boljši.

¹⁾ Temu nasproti pišejo Jur. Bl. 1907, str. 111: Ako je tudi gotovo, da naši sodniki z daleka niso tako nagrajeni, kakor bi bili morali biti spričo njih truda in odgovornosti polnega delovanja, pa vendar statistični podatki kažejo, da je vsaka zavist, s katero nekogi sodniški elementi gledajo na druge pravniške kroge, popolnoma neopravičena.

prezreti. Reklo se je, da sta si bila do uvedbe novega civilno-pravnega reda (1. januarja 1898) sodniški in odvetniški stan tuja; šele pozneje sta dobila stik. Akoravno se dandanes v resnici sodnik in odvetnik osebno mnogo lažje zbližata, je mnogo odvetnikov vedno pripravljenih, v sodniku videti nasprotnika, kakor hitro postopa le-ta pri odmeri ekspenzarja rigorozno.

To je pač najmočnejši izvor vseh tožb zoper sodništvo v splošnem in zoper justično upravo posebej. Ako se pregleduje strokovno časopisje kmalu po začetku nove dobe c. pr. reda, zasledi se dokaj zoprnih pojavov. Ves sodniški stan je odvetnikom sovražen, se je pisalo.¹⁾ Branitelji polne »business«-prostosti sukali so očito svoje orožje zoper inicijatorja novih zakonov, dra. Fr. Kleina. Že ko je bil prvi sekcijski načelnik v justičnem ministrstvu, so ga napadali in dolžili očetstva vseh tistih ukazov, ki so navajali sodnike k varčnosti glede pravnih stroškov. Budejeviški odvetniški zbor (1901) zahteval je takojšnjo odpravo instituta sodnih nadzornikov, češ, »delajo zoper odvetnike«.²⁾ Ko je bil načrt novega odvetniškega tarifa predložen sodiščem, da oddajo svoje mnenje, reklo se je, da se stavi vprašanja, tičoča se odvetnikov, v isto vrsto z vprašanji glede ode-ruhov in agentov, prodajajočih srečke na obroke... Odborniki odvetniške zbornice so odložili svoje mandate, da pokažejo demonstrativno svoje ogorčenje.³⁾ Kleinov tedanji šef, minister Spens-Boden, čutil je potrebo, da je enakovrednost odvetniškega stanu s sodniškim v parlamentu najslovesnejše poudaril.⁴⁾ Odbor odvetniške zbornice je na to sicer preklical odložitev mandatov, toda vsekakor je ostala nekaka prikrita napetost.

¹⁾ Glej Ger. Halle 1899, str. 454: »Justična uprava je, odkar so bili vpeljeni novi zakoni, vse storila, da bi pomen in ugled odvetnikov oškodovala in jim dala nasproti sodiščem uprav inferijorno stališče.«

²⁾ Glej Ger. Halle 1899, str. 287.

³⁾ Glej Jur. Bl. 1901, str. 209.

⁴⁾ Glej odgovor ministra Spens-Bodena na interpelacijo (Ger. Halle 1901, str. 203): »Smem pač v imenu justičnih uradnikov in posebno sodniškega stanu izvajati svoje prepričanje, da si je sodniški stan o pomembnosti odvetniškega stanu za pravosodje in za celo javno življenje do cela svest in da po večini stremi za tem, v vsakem oziru vpoštevati odvetniškemu stanu pristojee pravice... Nič bi bolj ne obžaloval in obsojal, nego da bi se po tej strani grešilo ali celo tako obnašalo, kakor da bi se hotelo enakovrednost obeh stanov zanikavati.«

Sedaj ima veliko vlogo posebno dvoje vprašanj: Ali naj morejo sodniki, kakor dopušča odvetniški red, tudi v bodoče prosto k odvetništvu prestopati? Ali naj se kličejo odvetniki tudi k vrhovnemu sodišču za lordsodnike, kar se pri državnem in upravnem sodišču v resnici že godi? Da se pokaže, kako upravičena je le-ta zahteva, poseglo se je po prav posebno — ostrem orožju! V judikaturi vrhovnega sodišča se je odkrila »odtujenost od sveta«, pa se je reklo: to se da le tako popraviti, da se število lordsodnikov pomladi s svežim naraščanjem sredi življenja stoječih odvetnikov.¹⁾ Na odvetniškem vseobčem zboru 1908 prišla je napetost do eksplozije. Odvetnik dr. Hönigsmann dél je delovanje vrhovnega sodišča na kritično rešeto; njegova izvajanja so imela za posledico, da se je malo prej proslavljena solidarnost odvetništva z justičnim ministristvom zdrobila v nič.²⁾ Justični minister se je zavzel za razžaljene lordsodnike vrhovnega sodišča, niti on, niti člani vrhovnega sodišča se niso udeležili slavnostnega odvetniškega vseobčega zbora... Tako je prišlo, da je že skoraj pozabljeni nazor iz časov nove dobe c. pr. reda, češ oficijalna Avstrija ne goji nikakih simpatij za odvetniški stan, iznova udaril na plan. Pa stvar se zopet vidi milejša, vsaj odkar stoji na čelu justične uprave — bivši odvetnik.

Da pride ob »ozovoljenosti« odvetniškega stanu čestokrat do malih prask s posameznimi sodniki v razpravni dvorani, pač ni težko umevati. Malenkostnost pri odmeri ekspenzarjev, nestrpnost pri razpravah, ki ne dopušča odvetnikom niti potrebnega

¹⁾ O vprašanju glede prevzemanja odvetnikov v sodniški stan glej: Dr. Ofner, *Das Recht* 1904, str. 13; prim. pa še nazor dr. M. Sternberga, *Richt. Zeitung* 1904, str. 76: »Noben poklic ni tako malo predestiniran za to, da bi se njegovi člani klicali za sodnike, kakor odvetništvo!« —

²⁾ Glej *Ger. Halle* 1908, str. 29. — O »grehih«, kateri so se očitali vrhovnemu sodišču, glej: *Das Recht* 1908, str. 142: »Tako je torej govoril dr. Hönigsmann parterju ljudi, izmed kojih bi mogel pač vsak kaj iz svojih izkušenj primekniti, o nezanesljivosti vrhovnega »Inkonsequenzhof«-a, o neizprosнем formalizmu, ki tam vlada, o tem, kako se tam socialno-politični zakoni na glavo postavljajo, o zglasni praksi na polju društvenega in koalicijskega zakona, o uporabi ali bolje rečeno neuporabi zakona glede odgovornosti železnic. Dr. Hönigsmann je bil tudi dovolj pošten, da je kazal na preobrat, ki se je izvršil po Steinbachovi smrti v najvažnejših vprašanjih delavskega prava.«

časa za pravna izvajanja¹⁾, sramotitve pred strankami, to so navadno očitali odvetniki sodnikom²⁾. Čudno, najhujši napadi šli so pa baš na rovaš onih sodnikov, ki so v letu reorganizacije c. pr. reda prestopili od odvetništva k sodništvu³⁾. »Stari odvetniki, mladi sodniki — se ne glasi lepo!« — in baš prestopivši sodniki so bili vsaj po službenih letih zelo mladi! Ali so pa bile te praskice dovolj tehtovit razlog, da so se peresa borila po časnikih zoper sodnike, da se je sodnike po interpelacijah vlačilo pred parlament, o tem naj se raje ne razpravlja.

Toda bilo bi pač napačno, ako bi se vsi ti pojavi zle volje na splošno raztezali. Odkar so se sodniki v svoji stanovski organizaciji našli, postalo je glede načelnega razumevanja razmerja med odvetniki in sodniki mnogo bolje. Kakor je bilo možno zgoraj, ko je bil govor o vpoštevanju sodnikov, navesti veleznamenito pohvalno besedo odvetnika o sodnikih, tako je tudi tu prilika omeniti izjavo enega izmed vodilnih glav »sodniške združbe«, ki je s tem, da je prišla v njen strokovni list, pridobila le še večjega pomena: »Mi sodniki cenimo in spoštujemo odvetniški stan in smatramo zelo mnogo odvetnikov ne samo za zastopnike, ampak tudi za prijatelje prava, za svoje prave tovariše, poklicane, pravosodju takisto služiti, kakor mi sodniki.⁴⁾

Brez ozira na posamezna osebna nesoglasja na tej ali oni strani zadene baš ta izjava pravec mišljenja sodnikov v splošnem; pri tem pravcu bode tudi ostalo, pa najsi se reši gori omenjeno vprašanje o imenovanju odvetnikov za dvorne svetnike pri

¹⁾ »Privoščite prostora pravnim izvajanjem!«: dr. baron Mayer v Ger. Z. 1905, str. 194. — »Sodniki odvrčajo odvetnike tudi v kazenskem postopanju od plediranja«: dr. Bachrach v Ger. Halle 1899, str. 201. Primeri še Jur. Bl. 1897 str. 339, toda vpoštevati je tudi, da sodi Ger. Halle 1900, str. 249: »Ton, v katerem govore odvetniki zoper sodnike, more pač le-te ozlovoljiti!«

²⁾ »Največja težkoča je pač to, da skušajo sodniki tisto vzvišeno stališče, koje jim daje zakon v sodni dvorani, prenesti tudi na zasebno občevanje«. Benedikt, l. c. str. 23.

³⁾ Glej Jur. Bl. 1900 str. 532. — Pri reorganizaciji je bilo imenovano iz odvetniškega stanu: 26 adjunktov, 14 sekretarjev, dva svétnika. Pozneje je bilo le prav sporadično še kako tako imenovanje. (Glej Jur. Bl. 1897, stran 280.)

⁴⁾ Dr. Fr. pl. Engel, Advokaten als Richter, Mitt. in der richt. Vereinigung l. I, No. 1.

vrhovnem sodišču v tem ali onem zmislu. Vrzél med dvema tako drug na drugega navezanima stanovoma enake predobrazbe, enakega socialnega mesta odpre se morebiti mimogrede, trajno ne; o tem ni misliti!

Treba še dveh, treh besedi v označbo socialnega pomena odvetniškega stanu izven ožjih mej stanovskega delovanja. V javnem življenju velja odvetnikovo zvanje, da zasede vodilna mesta v avtonomnih korporacijah in v političnem življenju. Odvetniki postajajo člani nadzorstvenih in upravnih svetov¹⁾; odkazane so jim v občinski, deželni, poslanski, gosposki zbornici pglavitne vloge; odvetniški stan daje župane, deželne glavarje, ministre. In ako je Benedikt mrzko pripomnil, da le dejstvo, ko še obstaja vrhovna plast odvetnikov, ki stojé na čelu samoupravnih skupščin, ki vodijo v parlamentu,²⁾ ali ki imajo z birokracijo sorodne zveze, — ohranja ugled tega stanu v očeh množice na zadovoljivi višini,³⁾ onda je pač z isto pravico reči, baš ker je ugled odvetniškega stanu tako velik, prav zato naklanjajo njegovim članom tako odlična mesta! —

7.) H koncu še nekoliko besedi o neki vrsti zagovornikov, — o notarjih. Notarijat je institut, ki ima nalogo v naprej od pravnih odvajati, njegovo torišče je prostovoljno sodstvo. Obstaja od leta 1850 in se je osobito na deželi tako uživel, da se pač ne bo dalo nikoli ga odpraviti. Notar ima naslov »c. kr. notar«, postavlja se za sodnega komisarja v zapuščinskih zadevah, vživa ugled uradnika. Notarski kandidat sme že po 2 letih prakse delati notarsko skušnjo; precej ko je izpit prestal, se lahko da vpisati v imenik zagovornikov; za c. kr. notarja pa ga imenuje

¹⁾ Dr. M. Benedikt, l. c. str. 11: Odvetniki postajajo člani gosposke zbornice, deželni glavarji in maršali, ampak v njih lastnem poklicu — ne glede na politiko in javno upravo — niso jim tako, kakor njihovim angleškim tovarišem najvišja sodna mesta dostopna. Niti posamezna imenovanja odvetnikov k upravnemu sodišču tu ne morejo priti v poštev. Avstrijsko odvetništvo se marveč zateka k zaupnim mestom pri akcijskih družbah.

²⁾ Kakor so se v poslanski zbornici sklenili sodniki v prosto združbo sodnikov, tako so tudi vsi poslanci odvetniki v prosti družbi odvetnikov, ne glede na to, katere narodnosti in katerega političnega prepričanja so; namen ji je edino le varstvo pravic odvetniškega stanu.

³⁾ Coumont (Ger. Z. 1904, str. 376) pravi o Benediktovi sodbi, da je trpka, pa le še preveč upravičena.

ministrstvo šele po najmanj 4 letih prakse. Tu je nekaka nedoslednost v primeri z odvetniki in sodniki; kajti notarski kandidat nima v mestih skoro prav nobene prilike, zastopati stranke pred kazenskim sodiščem, na deželi pa tudi kaj redko. K temu še pride, da ima tudi pri izpitu notarskih kandidatov — komisija sestaja iz predsednika višjega deželnega sodišča ali njegovega namestnika, 2 višjih deželnih svetnikov in 1 notarja kakor komisarja — kazensko pravo dokaj manj veljave. Notarski kandidat sploh ne dela nikake kazenske klavzure, marveč thema edine njegove klavzurne naloge se tiče ožje snovi notarskih poslov (zapuščinska razprava, sestava oporoke ali pogodbe, menični protest); pri ustnem izpitu se ga sicer izprašuje tudi iz kazenskega prava, toda primeroma vendar-le manj strogo nego sodnike in odvetniške kandidate, ko kandidatom nedostaje temeljite kazenske prakse. In vendar — postane, ako-le hoče, po času prvi med svojimi tovariši pravniki — zagovornik!

Še drug, celo čuden pojav se tu pokaže. Notar, ki se je dal vpisati v imenik zagovornikov — vsi tega ne naredé, osobito mestni notarji ne — je bil znabiti od notarijata suspendiran, a kakor zagovornik more vendar tudi nadalje nastopati da, celo pri sodišču, na kojega mestu je imel svoj uradni sedež! Kakor zagovornik sploh nima nad seboj nikake disciplinarne oblasti, razven če se pred sodiščem nedostojno vede. Šele ko je od notarijata odstavljen, more se ga — po ovinkih izbrisati iz imenika zagovornikov, češ, nastopile so okoliščnosti, ki ga izključujejo od notarijata.

Vsi ti momenti pa nimajo posebnega pomena. Notarji nastopajo kakor zagovorniki ali zastopniki strank v kazenskih rečeh pač le pri sodiščih po deželi, njih vloga kakor pomožni organ kazenskih sodišč je torej le minimalna. Da bi bil kak notar kdaj pred porotniki zagovarjal, se menda še nikdar ni pripetilo.

(II. del pride.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

Ali dogovor zastran provizije, ki ne pride do veljave, izključuje, da posredovalec iz poklica vendar-le upravičeno zahteva primerno nagrado za prizadevanje pri dotičnem poslu in povračilo zadevnih izdatkov (§§ 1152, 1163 o. d. z.)?

(Dve vrhovnosodni odločbi z nasprotnim nazorom.)

I.

Tožnik, posredovalec, je tožil pri c. kr. okrožnem sodišču v Plznju toženca na plačilo provizije za posredovanje pri nakupu hiše.

Prvo sodbo, s katero je bila tožbena zahteva povsem zavrnjena, je višje deželno sodišče v Pragi potrdilo iz razlogov:

Tožnik zahteva plačilo enodstotne provizije, ki je bila po njegovi lastni navedbi zavisna od pogoja, da pride po njegovem posredovanju do nakupa hiše v P. Izpolnitve tega odločilnega pogoja (§§ 897 in 696 o. d. z.) pa tožnik ni dokazal.... Tožniku se tudi ni priznala nikaka primerna odškodnina za njegovo prizadevanje po zmislu §-a 1155 o. d. z., ker tožnik opira svojo tožbo edinole na dozdevno pogodbo, ker niti ni eventualno zahteval odškodnine po §-u 1155 o. d. z., in ker bi tožnik po lastni navedbi imel dobiti nagrado le takrat, če bi se bil kup sklenil, torej je v nasprotnem slučaju bila nagrada izključena, in ker je razen tega tožnik bil za svoje prizadevanje odškodovan od dozdevnega prodajalca s poravnanim zneskom 1100 K.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo od 21. aprila 1909 opr. št. Rv II 279/9 vsled revizije tožnikove sodbo prizivnega sodišča razveljavilo in spor istemu vrnilo v novo razpravo in odločbo.

Razlogi.

Po pravici sta spodnji inštanci na podstavi ugotovljenega dejanskega položaja izrekli, da je tožbeni zahtevk na plačilo pogojene nagrade neupravičen. Toda pravilno ni presodilo prizivno sodišče tožnikovega nadaljnjega, v tožbeni zahtevi obseženega zahtevka, ki gre na primerno nagrado njegovih prizadevanj

in na povračilo njegovih izdatkov. Kdor se za svoje zadeve posluži izključne pomoči oblastveno upravičenega posredovalca, kakršen je tožnik, in mu za slučaj uspeha obljubi določeno provizijo, ne da bi za slučaj neuspeha naravnost izključil svoje plačilne obljube, o njem je treba misliti, da je bil zadovoljen plačati tudi v zadnjem slučaju primerno nagrado za usluge, storjene v okviru naročila in v njegovem interesu. Posredovalec, ki od posredovanja po poklicu živi, je že po §-ih 1152 in 1163 o. d. z. upravičen zahtevati primerno nagrado za prizadevanje po zmislu pogodbe in povračilo svojih izdatkov, če pravica ni sama bila omejena zgolj na slučaj uspešnega posredovanja. To vse velja za tožnika, ki trdi, da je, izvršujoč dano naročilo, za namerjani nakup hiše potoval, imel izdatke, prizadeval se za ta smoter in ponudil o primernosti vloževanega zneska dokaz po zvedencih. Po krivici se prizivno sodišče proti temu zahtevku, ki ga pa nikakor ni presojati po §-u 1155 o. d. z., sklicuje na to, da je tožnik za svoje prizadevanje že odškodovan po dozdevnem prodajalcu s plačilom 1100 K, ker je le-ta s tem plačilom mogel zadostiti le svoji lastni zavezi in toženec tako ni mogel biti oproščen. Opravičen je torej zahtevek tožnikov, ki gre na primerno nagrado za prizadevanja, po njegovi trditvi storjena vsled nespornega naročila, če tudi so vsled nesklepa pogodbe ostala brez uspeha, in nadalje na povračilo izdatkov. Ker pa ni tozadevnih ugotovitev, bilo je reviziji po št. 2 in 4 §-a 503 c. pr. r. ugoditi in sporno stvar po §-u 510 c. pr. r. vrniti prizivnemu sodišču.

(Potem je bila tožniku prisojena odškodnina na I. instanci v znesku 1100 K, na II. in III. instanci v znesku 400 K.)

II.

Toženec B je pisal mešetarju tožniku A dne 26. maja 1910 pismo, v katerem mu je obljubljal dobro plačilo in takšno, da bo zadovoljen, ako dobi dobrega kupca za njegov gozd. Dne 17. jun. 1910 sta se tožnik in toženec tako dogovorila, da mora toženec dobiti za gozd najmanj 6000 K; če pa bo kupnina 6400 K, dobi od tega toženec 400 K, in če bo še višja, si presežek delita na polovico. Dne 20. junija 1910 je pripeljal tožnik k tožencu dva kupca, ki sta se po izkazu gozda začela pogajati s tožencem vpričo tožnika. Tožnik je zahteval najprvo 7000 K kupnine,

potem 6600 K, a kupca sta končno ponudila le 6000 K. Ker se ni doseglo edinstvo, so tožnik in kupca odšli na postajo. Za njimi je prihitel toženec in vpričo tožnika cenil gozd na 6400 K, potem na 6200 K in končno odobril ponudbo kupcev za 6000 K. Po tako sklenjeni kupni pogodbi je toženec tožniku ponudil 70 K, a tožnik je to odklonil. To je bilo nesporno. Tožnik je še trdil, da se je toženec dne 17. junija 1910 izrecno zavezal, da tožnikovemu kupcu gozda pod 6400 K ne bo prodal in da je to zavezo ponovil tudi dne 20. junija 1910.

Tožnik je zahteval s tožbo pri c. kr. okr. sodišču v Kranjski gori 400 K iz naslova odškodnine, ker je toženec gozd prodal pod dogovorjeno ceno, oziroma iz naslova zaslužka, češ, da je imel radi pridobitve kupca, radi pregledovanja gozda in radi sklepa pogodbe toliko in toliko potov ter stroškov.

Tožbeno zahtevo so zavrnile vse tri instance.

C. kr. vrhovno sodišče je svojo odločbo od 8. febr. 1911 opr. cit. Rv VI 29/11 oprlo na naslednje razloge:

S pismom od 20. maja 1910 je obljubil toženec tožniku dobro odplačilo, če mu za njegov gozd privede dobrega kupca. Kakor tožnik navaja sam, šel je dne 17. junija 1910 k tožencu, da bi se glede namenjene mu nagrade natančneje pogovoril. Glasom prvosodnih ugotovitev, ki se v prizivnem postopanju niso predručile, se je o tej priliki dogovorilo, da mora tožencu od kupnine ostati čistih 6000 K, da pa tožnik dobi, ako se 6400 K doseže, 400 K, in če bo kupnina še višja, tudi še polovico presežka. Kakor nadalje ugotavlja sodba, se toženec ni zavezal, da ne bo prodal pod 6400 K.

Pogodba, sklenjena med spornima strankama, ima brez dvojbe naravo provizijske pogodbe. Naj se takšna pogodba presoja po kakršnih načelih koli, v vsakem slučaju je toliko gotovo, da odločujejo le posebni dogovori, ako obstojajo glede pogojev in visokosti provizijskega zahtevka. Takšen poseben dogovor pa vsebuje domenek od 17. junija 1910, in zategadelj je prizivnemu sodišču pritrditi, da je ta domenek za presojo tožnikovih pravic edino merodaven.

Revizija je v pravni zmoti, ko meni, da ima poleg pogodbe od 17. junija še vedno moč obljuba od 26. maja, tako da je ta obljuba obvezna, tudi če zahtevek iz dogovora od 17. junija ne

more priti do veljave. Gotovo je lahko več domenkov drug poleg drugega glede istega predmeta. Ali je v gotovem primeru tako, ali je pa po poznejšem domenku razveljavljen poprejšnji, tako da je v moči le poznejšnji, to se da presoditi le po vsakokratnih konkretnih razmerah. Da pa je v tem primeru le domenek od 17. junija 1910 v moči, to je prizivno sodišče popolnem pravilno spoznalo, ker se je šele v domenku od 17. junija vprašanje glede nagrade, ki je bilo v pismu od 26. maja omenjeno le vobče, uredilo podrobno, in ker ni dvojbe o tem, da se je po namenu pogodnikov dne 17. junija vprašanje zastran nagrade končno uredilo, osobito ko tožnik sam navaja, da je dne 17. junija toženca obiskal, da z njim natančno ugotovi odplačilo.

Očitanja, ki so iz naslova revizijskega razloga št. 4 §-a 503 c. pr. r. naperjena proti pravni presoji prizivnega sodišča, niso torej upravičena.

Kazensko pravo.

Izpoved stranke v nespornem postopanju je po §-u 199 a) k. z. kaznjiva le tedaj, kadar je podana pod prisego.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je s sodbo 12. avgusta 1910 Vr 263/10-30 razsodilo:

A je kriv hudodelstva goljufije po §§-ih 197, 199 a) k. z., ker je dne 9. junija 1910 pred c. kr. okraj. sodiščem v Črnomlju v zapuščinski stvari A 147/10, zaslišan kakor oseba, kateri je stvar znana, v zmislu §-a 2 točke 5 ces. pat. z dne 9. avgusta 1854 drž. zak. 208, po krivem pričeval, da on ni dvignil nobenega denarja v Ljudski posojilnici, da tudi ne ve, kje se denar sedaj nahaja in kdo ga je dvignil.

Obtoženec je ničnostno pritožbo proti tej sodbi opiral na razlog §-a 281. št. 9 a), odnosno št. 10 k. pr. r.

Vrhovno, kasacijsko sodišče je z odločbo od 13. avg. 1910 Vr 263/10-30 ugodilo ničnostni pritožbi ter prvosodno sodbo razveljavilo iz razlogov:

Pritožba, opirajoča se na ničnostni razlog št. 10 — napačno na št. 9 a) — §-a 281 k. pr. r., je upravičena.

A. ima zakonito pravico do dela zapuščine po njegovih, brez oporoke umrlih bratih B in C.

V dotični zapuščinski razpravi in v vseh z njo zvezanih pozvedbah velja torej za udeleženca. Njegove navedbe, zabeležene v zapisniku 9. junija A 147/10-8, so torej le izpoved stranke. Po §-u 2. odst. 1. ces. pat. od 9. avgusta 1854 št. 208 drž. zak. pa veljajo v nespornem postopanju glede oseb, razpravljajočih pri sodišču in glede njih procesualnega svojstva predpisi, ustanovljeni v civilnem postopniku za sporno postopanje. V le-tem pa se glasom §-ov 376 in 377 c. pr. r. kaznujejo po §-u 199 a) k. z. samo za prisežene izpovedi strank; nezaprisežena izpoved, ki jo je podal obtoženec, torej ni kaznjiva.

Obtoženec pa še iz drugega vzroka ni imel svojstva (dolžnosti) prič. Zapuščinski sodnik je vedel, že predno je zasliševal obtoženca, kako je z dotičnima hranilnima knjižicama. Vedel je, da je *A* vnovčil hranilni knjižici in da si je dobljene zneske neupravičeno prisvojil. Sodnik je sumil, da je *A* zakrivil kaznjivo dejanje. V resnici ni ravnal z njim kakor s pričo ter sprožil je njegov kazenskosodni pregon zaradi hudodelstva poneverjenja.

Zborno sodišče je tedaj *A*-u neupravičeno dalo svojstvo priče. Okrivičena, na sodišču podana izpoved v zmislu §-ov 376 in 377 c. pr. r. ter §-ov 38 in 199 k. pr. r., ni kaznjiva, zato je bilo ustreči pritožbi, naperjeni proti krivdoreku.

—č.

XXIV. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

(Konec.)

III. Društveni blagajnik g. dr. A. Švigelj je podal naslednji

r a č u n

o blagajniški upravi društva »Pravnika« v Ljubljani za čas od 1. januarja do 31. decembra 1910, oziroma do 30. januarja 1911.

A Denarni promet.

Dohodki:

1. prebitek iz leta 1909	1031 K 90 h
2. plačani zaostanki članarin in naročnin do konca leta 1909	952 » 50 »
3. za leto 1910 plačane članarine in naročnine	1479 » 50 »
4. za leto 1911 in naprej plačane članarine in naročnine.	212 » — »

Odnos 3675 K 90 h

Prenos	3675 K 90 h
5. plačani zaostanki kupnine Izvršilnega reda	— » — »
6. kupnine za prodani »Izvršilni red« (L. Schwentner)	42 » — »
7. od knjigarjev L. Schwentnerja in R. Drischla plačane naročnine za »Slov. Pravnika«	40 » — »
8. obresti od naložene glavnice:	
a) c. kr. poštna hranilnica	8 K 79 h
b) »Kmetška posojilnica v Ljubljani«	20 » 28 »
skupaj	29 » 07 »
9. razni majhni sprejemi	1 » 86 »
10. kupnina za VII. zvezek društvene zbirke zakonov	163 » — »
skupaj	3951 K 83 h

Izdatki :

1. na račun Narodne tiskarne za tisk »Sl. Pravnika« št. 1—12	1000 K — h
2. uredniški in sotrudniški honorarji in predujmi	607 » 50 »
3. provizijske in manipulacijske pristojbine c. kr. poštno-hranilničnega urada	7 » 44 »
4. nagrada pobiralcu članarin in naročnin v Ljubljani	20 » — »
5. knjige	94 » 80 »
6. vezava knjig	32 » 40 »
7. časniki	164 » — »
8. provizija knjigarjem	20 » 50 »
9. za tisek VII. zvezka društvene zbirke zakonov	1144 » 70 »
10. za vezavo	355 » — »
11. drugi z razpošiljanjem tega zvezka združeni stroški	32 » 63 »
12. upravni stroški odborovi	95 » 43 »
skupaj	3574 K 40 h

Ako se dohodki	3951 K 83 h
primerjajo z izdatki	3574 » 40 »
se izkaže računski prebitek	377 K 43 h

B. Društveno premoženje.

I. Aktiva :

1. prebitek iz leta 1910	377 K 43 h
naložen v c. kr. poštni hranil. pod št. 63.715 ček. prometa	
2. zaostanki na članarinah in naročninah do	
všetega leta 1909	1860 K 50 h
za leto 1910 pa	1649 » — »
skupaj	3509 K 50 h
3. terjatev proti prevajalcema občnega državlj. zakonika in drugih zakonov	1100 » — »
4. predujem na sotrudniški nagradi	445 » — »
Odnos	5431 K 93 h

	Prenos	5431 K 93 h
5. terjatev proti nekemu članu za prodane prejšnje letnike		
»Slov. Pravnika«	65 » — »	
6. štiri knjižnične omare	483 » — »	
	<u>skupaj</u>	<u>5979 K 93 h</u>

ter knjižnica, časniki, sobna oprava.

II. Pasiva:

1. terjatev mestne občine ljubljanske	2700 K — h
2. ostanek terjatve Narodne tiskarne za tisk »Slov. Pravnika«	823 » 80 »
3. že ugotovljene terjatve uredništva in sotrudništva	732 » 10 »

C. Izvršilni red

(oziroma posebna ustanova za izdajo zakonov v slovenskem prevodu).

I. Aktiva:

Zaloga »Izvršilnega reda«:

a) pri knjigarjih 217 vezanih izvodov po 5 K 25 h	1139 K 25 h
b) pri Ivanu Bonaču 248 nevezanih izvodov po 4 K	992 » — »
zaostanki kupnin za »Izvršilni red«	55 » — »
preostanek kupnin »Izvršilnega reda«	96 » 98 »
skupaj	<u>2283 K 23 h</u>

Pasiv ni.

D. Občni državljanski zakonik

izkazuje le pasiva v znesku 100 K — h
kot terjatev »Pravnika« proti prevajalcu.

E. Državni osnovni zakoni.

I. Aktiva:

673 izvodov po 4 K 50 h	3028 K 50 h
sprejete kupnine in upravni stroški	164 » 70 »
	<u>3193 K 20 h</u>

II. Pasiva:

izdatki za tisek	1144 K 70 h
za vezavo	355 » — »
upravni stroški	32 » 63 »
skupaj	<u>1532 K 33 h</u>

F. Drugi zakoniki

izkazujejo tudi le pasiva v znesku 1000 K — h
kot terjatev »Pravnika« proti prevajalcu.

G. Posojilo deželnega stolnega mesta Ljubljane

znaša lani izkazanih	2113 K 55 h
s 4 1/2 % enoletnimi obrestmi v znesku	95 » 10 »
skupaj torej	2208 K 65 h
ozir., ker se je za VII. zvezek društvene zbirke zakona plačal tisek, vezava in drugi stroški, po odbitku prejemkov	1367 » 63 »
le še	841 K 02 h

v gotovini, drugo pa v terjatvah in knjigah.

Gosp. blagajnik je koj začetkom svojega poročila poudarjal, da polaga račun preko upravnega leta, namreč do dne skupščine, ker hoče izročiti blagajnico do istega dne novemu blagajniku. Opravljal je blagajniško delo 11 let, sedaj pa mu drugi posli tega več ne pripuščajo. Bilo bi delo lažje, ako bi se vsi društveniki zavedali svojih obveznosti, namesto da treba večino vedno in vedno opominjati k plačilu društvenine, pa še to nima pri nekaterih nobenega uspeha, odtod njih zastanki za več let nazaj. Zlasti glede nato želi, da poseže vmes nova blagajniška moč.

Skupščina je ta izvajanja spremljala z izrazi obžalovanja, sicer pa sklepanje o blagajnikovem poročilu odložila do poročila računskih pregledovalcev.

IV. Društveni knjižničar g. glavar Lapajne je poročal:

Slavna glavna skupščina!

V zmislu sklepov predlanske skupščine mi je čast poročati, da se je tudi v letošnjem letu nekaj nerabljivih knjig iz knjižnice izločilo in uredovanje nadaljevalo.

Za nabavo novih knjig in za vezavo starih se je porabilo letos samo K 127-20, ker se je moralo z ozirom na finančno stanje društva na vse strani štediti. Popolnil se je »Budwinsky« in perijodični znanstveni spisi.

Knjižnica se je tudi spopolnila, kakor druga leta z revijami in časopisi, katere prejema naš list »Sl. Pravnik«. Popolni izvodi se bodo dali vezati in v knjižnico urediti po seznamu, kakor je bil natiskan v prilogi k »Sl. Pravniku« št. 7 in 8 ex 1909. Popolnilo tega seznama je v rokopisu že gotovo, a ni toliko obsežno, da bi ga bilo vredno dati v tisk.

Započeta akcija, da bi se knjižnica nekdanje juridične družbe v Ljubljani izročila društvu »Pravniku«, o čemer sem obširneje poročal v št. 1 »Sl. Pravnika« ex 1910, se je pa sedaj opustila.

Finančna prokuratura, katere ima to knjižnico v shrambi, se protivi izročiti kj društvu »Pravniku«, ker se ona smatra samo za hraniteljico in jamči kot taka nasproti nekdanjemu društvu, ki formalno še vedno obstoji, in nasproti oblastvom.

Dasi bi ne bilo nikakih posebnih težkoč, v smislu §-ov 20 in 26 zakona o društvih z dne 15. novembra 1867 doseči formalen razpust tega društva, ki že nad 42 let ni dalo nikakega življenjskega pojava od sebe, in ker bi 5 še živečih članov tega društva nedvomno pritrdilo izročitvi knjižnice društvu, je vendar odbor sklenil, sedaj opustiti vse nadaljne korake v tej zadevi.

Glasom kataloga priobčenega v »Mittheilungen der juristischen Gesellschaft« šteje knjižnica 1435 knjig in brošur, poleg tega pa podarovano knjižnico emeritiranega univerznega profesorja dr. J. Kopača, 352 knjig in rokopisov.

Ako se pa upošteva, da se je brez dvombe v teku teh 42 let mnogo poizgubilo in izrabilo, da se v tem dolgem času ni nič novega nabavilo in da je pretežna večina teh knjig zastarela in je nerabna, dalje, da bi bilo jako težko, ločiti knjige prave vrednosti od navlake, in da je naša knjižnica že sedaj jako prenapolnjena, ter bi bilo treba si nabaviti še najmanj dve novi omari, si je stavil odbor vprašanje, bi bilo li umestno, oziroma v primeri z velikimi stroški, si to knjižnico priboriti.

Odbor je to vprašanje zanikal. Ako je pa slavna glavna skupščina nasprotnega mnenja, bi lahko odbor započeto akcijo nadaljeval, dosedaj še ni nič prejudiciral.

Kakor sem že v lanskem poročilu omenil, ima knjižnica poleg mnogo izvodov prejšnjih letnikov »Slov. Pravnika« nekoliko dvojnikov, katere bi odbor rad spečal na korist blagajne in bi s tem pridobil tudi nekaj prostora v omari.

Ako želi kdo gospodov katero teh knjig si nabaviti, naj mi izvoli osebno ali pa po dopisnici naznaniti, ter sem mu na razpolago.

Vsled odborovega sklepa je društvo tekom let raznim društvom, osobito akademičnim podarilo več starih letnikov »Sl. Pravnika«, za kar je prejelo od obdarovanih zahvalo.

Knjižničar je imel v preteklem letu 8 K 60 v izdatkih in 3 K 88 v dohodkih, pomanjkljaj je pokrila koncem leta društveni blagajnik.

Koncem si dovoljujem v imenu odbora nasvetovati, da slavna skupščina dovoli za leto 1911 kredita 400 K za nadaljno izpopolnitev knjižnice.

To poročilo je vzela skupščina brez ugovora na znanje in pritrdila izraženemu mnenju zastran knjižnice stare juridične družbe, oziroma predlaganemu kreditu.

V. Računska preglednika gg. dr. Munda in višjesodni svetnik J. Polec sta o blagajnikovih računih podala pismeno izjavo, da sta jih našla v popolnem redu. Pooblaščen od njiju je g. dr. Mohorič predlagal, da naj se g. blagajniku in odboru podeli absolutorij.

G. predsednik dr. Majaron je še posebej poudarjal velike zasluge, ki si jih je stekel za društvo g. dr. Švigelj, ko je

11 let opravljal težaven posel blagajništva, računovodstva in mnogega s tem združenega dopisovanja, vse to brez najmanjše nagrade in iz gole požrtvovalnosti in vneme za dobro društveno stvar. Predlog, da se g. drju. Šviglju izreče za vse iskrena zahvala in polno priznanje, je sprejela skupščina z glasnim odobravanjem. Tudi predlog zastran absolutorija se je soglasno odobril.

VI. Pri volitvah je predlagal g. višjesodni svetnik Višnikar, naj se izvoli iznova za društvenega predsednika g. dr. Majaron in sicer vzklikoma. To se je zgodilo in g. dr. Majaron se je zahvalil na zopet izkazanem zaupanju. Volitve v odbor so se izvršile po listkih in tako, kakor je že bilo poročano (str. 64). Vzklikoma pa sta bila za pregledovalce računov izvoljena zopet gg. emerit. odvetnik dr. Fr. Munda in višjesodni svetnik J. Polec.

VII. Ob slučajnostih je prečital g. predsednik dopis predsednika »Slov. Matice« g. prof. drja. Ilešiča, v katerem se slovenski pravniki vabijo na sodelovanje pri »jugoslovanski enciklopediji«, osobito glede na pravoslovno in državoslovno vedo. Po daljšem razgovoru se je sklenilo odgovoriti, da naj dotični pripravljalni odsek »Slov. Matice« povabi določene pravnike na poseben sestanek.

Proti polnoči je g. predsednik zaključil zborovanje, izrekši udeležencem zahvalo za izkazano zanimanje.

Književna poročila.

Priručna zbirka avstrijskih zakona. S tem naslovom je »medjunarodna knjižarnica E. de Schönfeld« u Zadru počela izdajati novo zbirko zakonov v hrvatskem jeziku.

Založnica pravi v uvodu k prvemu zvezku: »Pothvat podupire, zamoljen i bez ikakve naknade, prizivni savjetnik g. Miho Obuljen, sakupljajući suradnike, medju koje se nadamo, da i njega ubrojimo. Izdavat će se najpotrebitiji zakoni, osobito oni, do kojih je teško doći a kojih je hrvatski tekst u ostarjelom i netačnom službenom prevodu tako izgrdjen, da ga jednostavno nije moguće više puta ni razumjeti. Bit će stoga izradjena podpuno tačna izdanja prema službenom izvorniku i prema jednoličnoj terminologiji, kakva je u zadnje doba, barem djelomično, utvrđjena.«

Prvi, ravnokar izišli zvezek nosi naslov: »Zakoni in naredbe o privrednim i gospodarskim zadrugama« ter obsega vse zakone in ukaze, tikajoče se pridobitnih in gospodarskih zadrug. Knjižico, ki ima XXIX + 107 tiskanih strani male 8° in stane 1 K 50 h, je sestavil sodnik Ante Santica, popolnil pa jo s »prikazom« in finančnimi odredbami višjega deželnega sodišča svetnik, znani hrvatski pravniški pisatelj Miho Obuljen. Ta prikaz (uvod) omenja postanek zadružništva v Angliji in Franciji, razvitek sistemov Schultze-Delitschevega in Raiffeisnovega v Nemčiji, opisuje zadružno občno zakonodavstvo v avstrijsko-ogrski monarhiji, tudi v Bosni-Hercegovini in zadružno finacijsko zakonodajstvo v Cislitvi posebej ter podaje v obširnem književnem pregledu točen popis strokovnih del za vso Evropo v nemškem, italjanskem, francoskem, češkem in hrvatskem jeziku, dalje popis strokovnih listov za Cislitovo v vseh jezikih, med drugimi tudi slovenskih »Narodni Gospodar« in »Zadruga«, končno podaje službena navodila sodne uprave o zadrugarstvu, to je ukaze in razpise prav. ministerstva in viših deželnih sodišč o ti stvari.

Za prikazom se vrste zakoni in ukazi: 1.) zakon 9. aprila 1873 drž. z. št. 70; 2.) izvršilni ukaz 14. maja 1873, drž. z. št. 71 o osnovi zadružnega registra; 3.) revizijski zakon 10. maja 1903, drž. z. št. 133; 4.) ukaz k revizijskemu zakonu 24. maja 1903, drž. z. št. 134; 5.) zakon 21. maja 1873, drž. z. št. 87. o pristojbinskih in kolkovnih olajšavah; 6.) dopolnilni zakon k ravnokar imenovanemu 27. decembra 1880, drž. z. št. 1 l. 1881; 7.) zakon 1. junija 1889, držav. zak. št. 91 o pristojbinskih olajšavah za kreditna in predujmska društva; 8.) ukaz fin. ministrstva 13. junija 1894, državni zak. št. 112 v izvršitev prej navedenega zakona.

Končno se nahaja v dodatku navodilo finančnega ravnateljstva v Pragi vsem zadružnim zvezam o vseh predpisih, veljavnih za pristojbine pridobitnih gospodarskih zadrug.

Razvidno je torej, da zvezek vsebuje vse predpise o zadrugah ter da bo dobrodošel vsem mnogobrojnim hrvatskim zadrugam po Dalmaciji in Istri, kjer se še ustanavljajo na novo, večkrat odveč, kakor po Slovenskem. Gotovo je, da je knjiga potrebna tudi hrvatskim pravnikom. Vsakdo jo uporabi z lahkoto, ker je urejena jako pregledno; kasnejše premembe dotičnih predpisov so razvidne na mestih samih, v osnovnem zakonu pa se več potov pozivljajo vzporedne točke avstrijskega in hrvatsko-ogrskega trgovskega zakona. Gredeč naj omenim, da se gotovo vsled tiskovnega pogrška nekateri §§ poslednjega zakona omenjajo pomotno: pri §-u 1 pomotno 233 mesto 223, pri §-u 36 pomotno 246 mesto 247 in pri §-u 53 pomotno 232 mesto 231.

Uredniku je bilo mnogo do tega, da spravi zastareli in trdi hrvatski prevod posebno osnovnega zakona, da ga vzpostavi na sedanjo višino hrvatskega pravnega jezika in njegovih strokovnih terminov ter da ga gotovo priredi bolj umljivega priprostemu narodu, ki se mora vedno bolj zanimati o zadružnem poslovanju. V tem brez dvoma ne lahkem poslu je premenil mnogo terminov in rečenic prvotnega prevoda, pač samo na dobro uslugo

stvari in obliki. Tako se je v naslovu napačni naziv te naprave za društvo premenil po besedilu hrvatsko-ogrskega trg. zakona v zadruška, dasi ima dotična hrvatska novela (1898) udruga, kakor ima tudi Smiričeva terminologija (1904), menda, da se loči od druge narodne naprave med Hrvati in Srbi (Hauskommunion). Nam Slovencem, ki ne poznamo več poslednjeimeno-
 novane naprave, je čisto prav izraz zadruga, ki ga že rabimo za »Genossenschaft« v tem smislu. Člani zadruge so vsled tega zadrugari ter je v §-u 61 menda samo s peresa ušel izraz družinari. Mesto starišinstva (Vorstand) se je vzel izraz uprava. Hrvatski trg. zakon ima za ta pojem ravnateljstvo, kar je morda bolje, kajti uprava pomeni prvotno »die Verwaltung«. Slovenski prevod ima tu načelstvo, kar bi se dalo porabiti tudi v hrvatskem prevodu. Za prejšnje razvrgnuče (Auflösung), ki je tudi v hrv. trg. zakonu, ima novi prevod blagolasnejši raspust, kateri izraz pa bi bil morda bolje le za prisilno razdruženje po §-u 36, št. 3 in 4; slovenski prevod ima menda boljši občni izraz razdružba, ki ga za isti pojem pozna i hrvatski jezik. Iz starega prevoda se je vzel glavni posao v pomenu Haupt-Geschäft, -Firma (»ditta«). Narod hrvatski morda rabi ta izraz v tem pomenu, hrvatski trg. zakon ima glavna nastana, stari hrv. prevod ima v §-u 38 glavni podhvat, a slovenski glavni zavod. Morda bi bilo bolje, da se ta pojem tudi v izrazu razlikuje od prvotnega pomena, ki ga ima posao n. pr. v §-u 44 zakona. Ravnotako imata oba prevoda za »Geschäftsführung« vodjenje posala, a mislim da bi bilo bolje kratko poslovanje (§ 47). Prostemu človeku je morda v §-u 6 št. 4 in §-u 30 odstavek prvi in zadnji jasnejši stari prevod, nego novi. No, to so malenkosti, vobče je novi prevod točen in vzoren. Izmed tiskovnih pogreškov sta moteča: v §-u 51. kojoj trečem licu, mesto kojem trečem licu in v §-u 73 odst. 3. proti družinaru, mesto proti vieročniku. Razun teh sem opazil samo še v §-u 25 ponomočni mesto punomočni in v §-u 87 zbog nareda mesto nereda, kar je dosti malo ter si vsakdo lahko popravi sam.

Ako še pristavim, da je papir lep in tisek čist, povedal sem vse ter čestitajoč Hrvatom na uspelem delu, želim da Slovenci skoro dobimo enako, kar se nam za to leto obeta. Da se to obistini, gotovo pomore ravnokar opisana knjiga.

Dr. Volčič.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. marca 1911.

— (Dr. Ivan Geršak †). Dne 24. pr. m. je umrl v Ormožu gospod dr. Ivan Geršak, ki je bil malone 40 let notar na istem mestu V svoji mladosti se je temeljito bavil s pravoznanstvom, osobito ker je mislil, da doseže eno izmed slovenskih docentur, ki so bile l. 1871 skoraj dovoljene

na vseučilišču v Gradcu. Tudi je bil že l. 1865 začel izdajati v Gradcu nekako znanstveno revijo pod naslovom »Čitavnica. Podučivni listi za slovenski narod« in kasneje je marljivo sodeloval pri dr. Razlagovem »Pravniku slovenskem« (1870—73). Za dan, ko je novi notarski red zadobil svojo moč, napisal je v istem listu članek, v katerem je poudarjal važnost notarskega poslovanja, osobito tudi glede na uradovanje v slovenskem jeziku. Razni prvi obrazci, ki jih je »Pravnik slovenski« prinašal tisti čas za notarsko poslovanje, so najbrže bili delo drja. Geršaka, ki je bil ravno tedaj imenovan za notarja v Ormožu. Pozneje je deloval za politično in narodno probujo posebno v ormožkem okraju, ki se ima pokojniku zahvaliti tudi za marsikak gospodarski napredek. Dosegel je dr. Geršak starost 73 let. Čast njegovemu spominu!

— (Odlikovanje.) Gospod Špiro Peručič, okrajni sodnik in predstojnik v Pulju, je odlikovan z vitežkim križcem Franc Jožefovega reda.

— (Za mednarodno menično pravo.) Iz c. kr. dvorne in drž. tiskarne na Dunaji izšla sta — kakor priloga k Wiener Zeitung — pred kratkim dva prednačrta, zadevajoča internacionalizovanje meničnega prava. Prvi se glasi: prednačrt dogovora o pojednotenju meničnega prava (Avant-Projet d'une Convention sur l'Unification du Droit relatif à la Lettre de Change et au Billet à Ordre), drugi: prednačrt enotnega zakona o menici (Avant-Projet d'une Loi uniforme sur la Lettre de Change et le Billet à Ordre). Oba načrta sta plod haaške mednarodne meničnopravne konference in zaslužita pač vso pozornost. Najvažnejše točke ki jih vsebuje prvi prednačrt, so te-le: V prvem členu se izreka, da se države, zastopane v haaški konferenci zavezujejo, zakon o menicah (drugi prednačrt) uvesti. Naslednji členi določajo, v katerih točkah sme ena ali druga država kaj spremeniti in v katerem zmislu; v čl. 19. je ustanovljeno, da se niti dogovor niti zakon ne tičeta pravil, ki veljajo v raznih pogodbenih državah za cheke in ordrepapirje. Čl. 20 se glasi, da naj ostanejo vsi členi zakona, tudi ako se jih kaj spremeniti ali preuredi v okviru, pripuščenem v tem prednačrtu (I), v tistem povrstnem redu in če le mogoče pri tisti številki, kakor je to v prednačrtu II. navedeno. Vse določbe, ki se izdado v izvedbo zakona, morajo se naznaniti nizozemski vladi, takisto se sporoče vladi tudi vsi izrazi priznanih državnih jezikov, ki odgovarjajo označbi »lettre de change -- gezogener Wechsel« in pa »billet à ordre — eigener Wechsel«. Tiste države, ki niso zastopane na mednarodni meničnopravni konferenci, smejo še tudi pozneje pristopiti dogovoru, ako naznanijo svoj pristop s tem, da izroče pristopno listino vladi v Haagu, ki jo v prepisu sporoči pogodbenim državam. — Drugi prednačrt enotnega meničnega zakona obsega 88 členov v 14 poglavjih. Tu prevladujejo ideje, izražene v nemško-avstrijskem meničnem pravu, ki bode torej kakor vse kaže, praznovalo zmagoslavje nad vsemi drugimi, osobito pa nad latinskim meničnim pravom.

Začetkom meseca januarja t. l. se je v justičnem ministerstvu bavila s haaškim prednačrtom posebna anketa teoretičnih in praktičnih strokov-

njakov pod predsedstvom sekcijskega načelnika dra. Schauer-ja. O debatah sicer ni veliko na dan prišlo, pač pa kaže sicer vsaj nekaj teženj oficijozni komunikè, ki je bil dne 14. januarja t. l. izdan. Tu se poudarja:

Skrajšanje dosedanje pokazne dobe od 2 let na 6 mesecev je smatrati za pridobitev; takisto dovolitev 24-urne dobe za premislek pri oddaji izjave o akceptu. Splošno se je pritrjevalo nazoru, da naj se dopusti preklic akcepta pod gotovimi pogoji in da naj se nadomesti regres za zavarovanje z onim na plačilo. Tudi nove določbe o notifikacijski dolžnosti ter o vplivu presile (vis major) so se pozdravljale kakor dober nadaljni razvitek.

Posebno zanimiv pa je naslednji odstavek komunikeja: »Zastavni indosament, ki ga je prevzel prednačrt iz francoskega prava, in pa pripustitev neprejemne (unacceptabel) trate — vprašnji, ki sta za kreditni obrat prav posebne važnosti, sta se skrbno pretresovali. Posrečilo se je nadrobno, neposredno iz praktične skušnje crpajočim izvajanjem zastopnikov bank prepričati udeležnike razprave, ki se sprva z neprejemno trato niso mogli sprijazniti, da je v načrtu predlagana uvedba gospodarska pridobitev dalekosežnega pomena. S tako neprejemno trato moglo bi se potrebi malih in srednjih podjetnikov, da se mobilizirajo njih zunanje terjatve, lahko in varno ustreči, dasiravno naročniki nič kaj radi ne dajo akcepta. Komplicirani kreditni obrat potom eskompta odprtih knjižnih terjatev, ki sedaj trpi pod nestalnostjo pravosodstva, prišel bi na dober tir, srednjim in malim obrtnikom ustvarila bi se večja sposobnost obteka za obratno glavnico. Za to se je tudi izrazila nujna želja, da naj se nikari ne izključi za naše pravno ozemlje možnosti zastavnega indosamenta, dasi bi bilo to po prednačrtu dopustno. Obenem pa se je poudarjala potreba, da se regres radi nesigurnosti akceptanta razširi tudi na slučaj nesigurnosti trasata in da se dovoli pri neprejemni trati iste pravice tudi v slučaju plačilne nezmožnosti izdatelja, ker sloni tak papir pretežno ob kreditu izdatelja.«

Preko meja prednačrta sklenila je enketa, da se za slučaj, ako bi se na haaški konferenci priporočala odprava inštituta častnega akcepta, tak predlog odkloni, ker bi naš eksportni trgovski promet spričo nedostajanja avstrijskih predmorskih bank pri tem trpel občutno škodo.

Teh par potez iz komunikeja seveda celega problema o poenotenju meničnega prava nikakor ne izčrpa. Morda ni neopravičena domneva, da se baš iz malobesednosti oficijoznega sporočila da sklepati na velike ovire, ki se zoperstavljajo izvedbi problema.

Dr. M. D.

— (Mote či p o g r e š k i.) V prejšnji razpravi »Naša okrožna sodišča ...«: stran 42, vrsta 20 od z dolaj napačno: 13 svētniških, prav: 10 svētniških; stran 44, vrsta 15 od zgoraj napačno: okrožne, prav: okrajne.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz 22.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri njem in pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 1.20.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvaškega jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1.80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —.80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —.80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3.20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3.20.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —.60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —.40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —.80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —.80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —.20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. polj, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 1.60; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —.80; Pristojbine o zapuščinah, K —.80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —.40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3.60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —.40.

Tabela o zemljišnoj biljegovini, à K —.80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvaški članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5.60.

Kazenskopravni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zv. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčič, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštenu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštne v gotovini, ali v poštah znamkah.